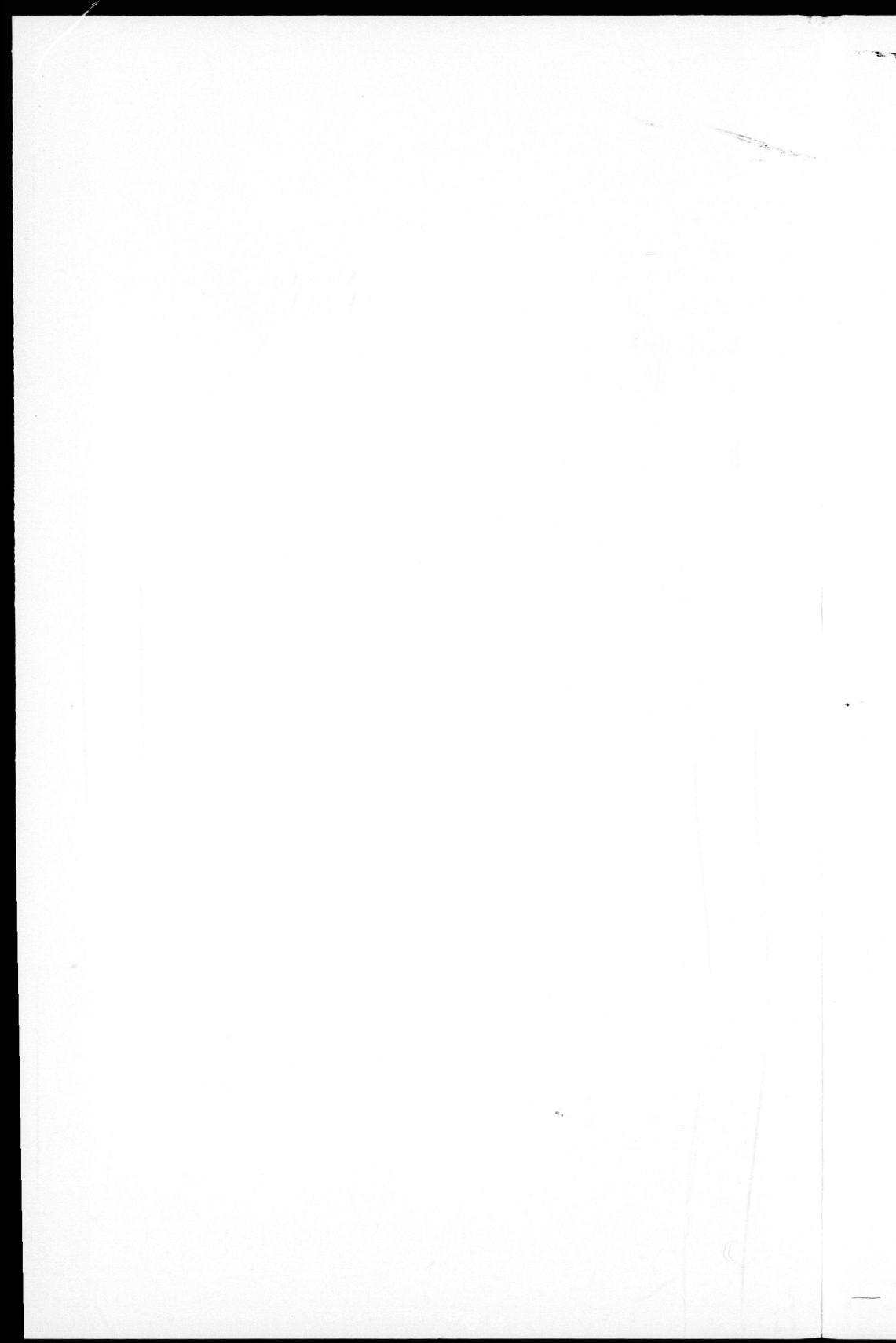

DIERG

C
602

C
No 602

ONDERZOEK NAAR DE OORZAAK

C. n. 602

DER

RUNDERPEST.

(Uitgegeven voor rekening van den schrijver.)

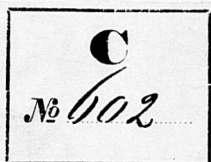
DE BREUK & SMITS.

1866.

Prijs 15 Cent.

C
602

label

Onderzoekt alle dingen en behoudt het goede.

SALOMO.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2912 865 3

Er komen in de natuur, bestendige verschijnselen voor, die door den mensch, om derzelve onveranderlijke uitwerkselen, weinig worden opgemerkt; omdat zij geschieden, op den bepaalden tijd, dat ieder in de gelegenheid is, die waar te nemen en de omstandigheden te kunnen nagaan, van den tijd, en de wijze, waarop zij, met betrekking tot hun ontstaan en vernietigen van voorwerpen, plaats heeft.

Over het algemeen, hebben wij ons te zeer gehecht, aan de kracht, den invloed en de uitwerking, der vaste verordeningen, welke gevolgen van oorzaken voortbrengen: zoodat wij, bij het ontstaan van verschijnselen in de natuur, afwijkende van de gewone regelen, ons te weinig rekenschap afvragen, welke oorzaken, er weder uit gevolgen kunnen voortkomen.

Hoezeer wel alle lichamen in de natuur, aan algemeene wetten onderworpen zijn, zoo kunnen er nochtands, omstandigheden plaats hebben, die de voorwerpen van toestand kunnen doen veranderen, hunne samenstelling, eene wijziging doen ondergaan, hunne uitbreiding beperken, hun groei en volmaking vertragen; waaruit dikwijls gevolgen geboren worden, die het scherpst vernuft, niet heeft kunnen berekenen; waarop de aandacht, van den grootsten natuurkundige, niet wordt gevestigd: waardoor maar al te zeer, een dool-

hof van onderstellingen en gissingen ontstaat, die veelal aanleiding geven tot belemmering, verwarring en indien er, uit de tegenstrijdige, of afwijkende wetten, rampen ontstaan, die vergrooten.

Wie rampen bestrijden wil, zonder de ware oorzaak en kracht daarvan, naauwkeurig en in verband met hare uitwerking, te leeren kennen, doet op het gebied der natuurkunde, eene rugwaartsche schrede.

Dusdanig is het gelegen, met de verschrikkelijke ziekte, onder de grasetende dieren, welke voor een gedeelte, ons Land en Europa, op nieuw teistert.

De angstkreet die den bedrukte ontboezemt is: werking der ziekte, geneesmiddelen, voorbehoedmiddelen: doch de ondervinding, zoowel in den tijd der vorige, als de tegenwoordige ziekte, heeft tot heden bewezen, dat de studie der veeziekten, welligt ook te weinig beoefend, hare geheimen nog niet genoeg heeft kunnen doorgronden.

Wij willen onder de vele wisselingen van gedachten, naast de uiteenlopende gevoelens, bij de navorschende redeneringen en onder het tal van geschriften, die bij de vorige, als tegenwoordige veeziekte het licht zagen, het onze voegen; met het doel om meer en meer de opmerkzaamheid en vindingrijkheid op te wekken, om op zuiver wetenschappelijke en natuurkundige gronden, de verschillende opiniën over de oorzaak der veeziekte, algemeen bekend te doen worden.

De zomer van 1865 was even als in de jaren toen de runderpest Europa bezocht, gekenmerkt door langdurige droogte, zelfs heeft men eenige weken lang, des avonds geen' dauw van de landerijen zien opstijgen; daarbij kwam, dat er dag aan dag de koude en

schrale Oosten en Noordoosten winden, de lucht al haren weldadigen invloed, op den groei der gewassen deedt verliezen.

De ontwikkeling en groei, stond nagenoeg stil.

De weilanden verdorden en het vee moest het gras tot aan de wortels van den grond plukken; zoodat eindelijk, om de dieren niet van honger te laten omkomen, er vele boeren genoodzaakt waren, hun hooiland ten beste te geven.

Wie met opmerkzaamheid in den afgelopen zomer, onze hooilanden heeft doorloopen en gade geslagen, zal hebben kunnen opmerken, dat eenigen tijd, na den aanvang der droogte, er bijna geene insecten op de velden aanwezig waren, die in gewone weersomstandigheden, op dienzelfden tijd van het jaar, bij millioenen boven en tusschen het gras, of op den grond wemelen.

De insecten vóór den tijd der droogte, om volgens den loop der natuur, hunne voortplanting te doen plaats hebben, lagen hunne eijeren zooals hun instinct voorschreef, ter plaatse waar zij aanwezig waren; dus op de weilanden, in den grond, er boven, tegen en tusschen de grasplanten en andere gewassen, of onkruid op het land aanwezig.

Men zal bij een naauwkeurig onderzoek, naar de ligplaats van de eitjes of eijernesten der insecten, kunnen opmerken, dat men die aantreft aan de Zuidzijde der planten, tusschen de geledingen of bij de zaadpluim der plant en waar het gras, zeer dicht bijeen is gegroeid; vooral bij z. g. n. mestbossen, tusschen saamgedrukte grasplanten, in één woord, het insect legt hare eijernestjes daar, waar het eitje tot masker,

het masker tot pop en de pop weder tot een nieuw insect te voorschijn kan komen.

Ieder insect legt juist daar haar eijernest, alwaar de eitjes ontwikkeld zijnde, tevens voedsel aanwezig is, voor de toekomstige jongen.

Het is tevens eene bepaalde waarheid, dat de eitjes der insecten niet kunnen ontwikkelen, zoo warmte en vochtige lucht, ter plaatse waar zij zich bevinden ontbreken; alsdan blijven zij in denzelfden toestand, waarin zij werden gelegd.

De eitjes der insecten, bezitten even als de zaden der planten, de eigenschap, dat zij kunnen duren en na verloop van hunne gewone overgangsperiode, op dezelfde wijze nog kunnen ontwikkelen.

Tevens moet men in aanmerking nemen, dat ieder insect, dat hare eitjes op planten legt, die van eene kleverige of gomachtige stof voorziet en daardoor als het ware, aan de plant of op de plaats waar zij die legt bevestigd; zoodat zonder buitengewone omstandigheden, zij niet gescheiden worden, van het voorwerp dat hun moederlijk draagt.

Nadat nu die millioenen van insecten, hunne eijernestjes, op de stilliggende, onbegraasde of hooilanden, aan de zorg der natuur, ter ontwikkeling hadden toevertrouwd, kwam er eene vaste droogte, eene koude schrale wind en des nachts, eene drooge koelte; zoodat op de uitgedroogde landen, de dauw des avonds niet zichtbaar opsteeg.

Hier moest noodwendig uit volgen: dat de ontwikkeling der insecteneitjes, haren gewonen loop niet kon hebben, of wel geheel is ten achter gebleven.

Inmiddels verliep de tijd, tot het hooi gemaaid en

geogst moest worden, zonder dat door iemand is opgemerkt, dat zich daarin eene menigte van nog in hunne eerste toestand verkeerende eijernestjes bevonden, vooral ook, van spinnen en waaronder soms giftige zich zouden kunnen bevinden.

Men kan alzoo zeer zeker aannemen, dat op onbeweide, of tot hooi van te winnen dienende landerijen; de gras- en andere planten, insectennesten bevatten, die, hoewel zeer klein en bijna onmerkbaar, in het hooi zijn gebleven: zoodat de grasetende dieren, met dit gras gevoederd, of later dat hooi toegediend wordende, die eitjes met hun voeder gelijktijdig inzwelgen.

De eitjes worden om derzelver klein- glad- of hardheid en vermenging in het voeder, door de dieren niet vermalen en komen alzoo in de maag en ingewanden; geraken vervolgens in het chijm en bloed en vinden daar, wat hun tot nog toe belet heeft te kunnen leven, vocht en warmte.

Nu moeten zij beginnen te ontwikkelen, hun eerst verstoorde overgangperiode verkrijgen en maden worden, of zij moeten door het maagsap ontbonden, hunne voor het dier oneigenaardige zelfstandigheid aan het bloed mededeelen.

Deze opmerking verdient wel onze belangstelling aandachtig bezig te houden. Dewijl nu de in de maag verteerd wordende stoffen, terstond bij hunne verspreiding door het lichaam, het eerst en meest in aanraking komen, met de lever en milt, zoo is het klaarblijkelijk, dat bij de opening der aan de ziekte lijdende of gestorven dieren, de lever en milt ziekelijk zijn aangedaan en dat het bloed als door gif bezoedeld

en het gansche lichaam doorvloeiende, het dier in alle deelen des lichaams, ziekelijk zal aantasten en doen lijden.

Men behoeft zich echter niet voortestellen, dat de hoeveelheid insecteneitjes, als met handen vol, in het hooi aanwezig of te vinden zal zijn; neen, zij kunnen niet, dan na een zeer naauwkeurig onderzoek, daarin wegens hare kleinheid opgemerkt worden en evenwel kan hunnen invloed van gewigtige beteekenis zijn.

Zien wij niet, dat eene bijna onzichtbare hoeveelheid pokstof, in aanraking gebracht met het bloed, binnen korten tijd, de geheele massa, van het in ons lichaam aanwezige bloed doortrekt en waaruit eene voorbijgaande ziekelijke toestand en koorts onstaat?

Indien vorenstaande denkbeelden, over de oorzaak van het ontstaan der ziekte, bij de grasetende dieren, grond van wezenlijke waarde hebben; laten wij dan den tijd niet rekken, met te redekavelen, over de massa's van recepten, als geneesmiddelen door jan en alleman voorgeschreven; laten wij de verbazende som gelds, die het woord besmetting eischte en verder zal woekeren, niet hoe welgemeend ook aangewend, zonder waarborg der zekerheid, langer nutteloos verspillen; laten wij geene aanlokkelijke voorwaarden bedingen, of goud doen rammelen, voor hem die een voorbehoedmiddel aanwijst, dat de oorzaak niet weg neemt; laten wij noch Rusland, noch Engeland, noch de Nederlandsche boeren beschuldigen, over het ontstaan en verspreiden der ziekte.

Welk volk zal zich zelve of een ander onbevoordeeld in rouw dompelen?

Laten wij de mistieke idealen, als niet voegende in

onzen tijd, bij het bijgeloof der vorige eeuwen laten rusten; laten wij niet de mug uitzuigen en de kemel doorzwelgen.

Het is een ramp, door God gezonden!

Maar Hij, die de vruchtbaarheid aan de aarde geeft, wil tevens, dat wij de akkers zullen bereiden.

Hij, die planten en dieren, tot nut en voordeel voor den mensch geschapen heeft, wil ook dat wij tot de rechte kennis komen, van haren aart, hoedanigheid en werkkring, dat wij de ons omringende Scheping, in al die waarde, grootheid, kracht en invloed zullen leeren kennen, die van ons redelijke wezens gevorderd wordt; om daardoor des te meer Gods grootheid en goedheid te kunnen bewonderen en eerbiedigen.

De tijd is al lang verstreken, dat er, zoowel van wege bevoegde autoriteiten, van veeartsen en van ieder die belangstelt, in de naast den koophandel, voornaamste bron van ons volksbestaan, krachtdadig, wetenschappelijk en doeltreffend, moest gehandeld worden.

Wij moeten het niet alléén aan de veeartsen of geneeskundigen overlaten, om naar de oorzaak der ziekte te onderzoeken; ieder mensch is daartoe verplicht; dewijl de ramp een algemeene druk is, daar ieder het grootste belang bij heeft.

Om tot de kennis der ware oorzaak te geraken, is het noodig, dat men met de meeste inspanning, de omstandigheden bestudeert, die er vóór, in en nà de ziekte der dieren, zich voordoen en niet alleen moet die studie zich bepalen, tot het dier dat lijdt, maar ook tot de voorwerpen, die daarmede in verband staan, de kracht en invloed der lucht en weersge-

steldheid, benevens de individuen, die op de ziekte betrekking kunnen hebben.

Als eerste schrede op den weg tot wering der ziekte, behoort men een microscopisch onderzoek in te stellen, naar de hoedanigheid van het hooi, bij boeren, waar het vee ziek of gestorven is en zien, of men bedoelde insectennesten of eitjes, werkelijk nog in het hooi kan ontdekken.

Er behoort een nauwkeurig onderzoek, door deskundigen ingesteld te worden, naar de inwendige deelen van het dier.

Het is eene onbetwistbare waarheid: dat de ziekte en hare uiterlijke kenteekenen, overal op dezelfde wijze, zich voordoet; zoodat de oorzaak, niet anders zijn kan, dan één en dezelfde.

Het ontstaan der ziekte op onderscheidene plaatsen, is wel verschillend; doch als men eens goed berekende, de tijd en de hoeveelheid gras en hooi, dat het vee heeft geconsumeerd van 1865, zal men bevinden dat er eene bepaalde overeenkomst bestaat in alle streken, betrekkelijk het begin der aantasting en het gebruikte hooi.

Op bijna alle stallen die aangetast worden, openbaart zich de ziekte gelijktijdig, dat met alle andere ziekten onder het vee, het geval niet is; van daar, dat men dit ziek worden toeschrijft aan eene buitengewone spoedige besmetting, zonder in aanmerking te nemen, dat door de door alle dieren nagenoeg evenveel gebruikte hoeveelheid van hetzelfde besmette hooi, daaruit eene gelijktijdige ziekte ontstaan moet.

Indien op eene stal 20 koeijen staan, die altijd van hetzelfde hooi hebben gebruikt en men, terwijl alle

nog goed gezond zijn, er 10 stuks van naar eene plaats brengt, waar geene ziekte heerscht en die dus niet besmet kunnen worden, doch voortdurend aan beide partijen hetzelfde hooi blijft geven, wat zij eerst bij elkander staande gebruikten, zal de ondervinding leeren, dat, indien de eene partij de ziekte krijgt, de andere partij gelijktijdig zal aangetast worden.

Het zoude zeer aan te bevelen zijn, hiermede eene proef te nemen.

De gevolgtrekkingen, die uit de vooronderstelling, dat de grasetende dieren ziek worden door het opnemen van de eitjes der insecten, zijn: dat daarvan aangetast kunnen worden, alle grasetende dieren, die in die streken van Europa zich bevonden en tands nog aanwezig zijn, waar de droogte en koude, van den zomer des vorigen jaars heerschte;

dat de ziekte, niet eerder heeft kunnen ontstaan, dan eenigen tijd na het begin der droogte;

dat de ziekte, zich het eerst heeft moeten voordoen, op plaatsen waar men het vee onderhoud bij stalvoeding;

daar, waar door gebrek aan gras op de weilanden, de boeren het vee de hooilanden ter grazing moesten geven;

daar, waar het vee gestald zijnde, van den beginne der stalling, is gevoederd met hooi, gewonnen in 1865.

Terwijl den tijd der ziekte bij het vee, later zich zal vertoonen, dat gedurende de droogte op de weilanden is gebleven; dat bij het stallen, hoofdzakelijk met groen voeder en stroo is gevoederd, zoo als op vele plaatsen geschiedt, waar men bouwland aantreft en de boeren veel navrucht of groen voeder tee-

len. Dit groen voeder begint allengs op te raken, zoodat de boeren, tot geheele hooivoeding zullen moeten overgaan, waardoor staat te vreezen, dat de ziektegevallen, vooral waar men bouwland vindt, eerder klimmende dan dalende zullen worden.

De ziekte zal zich het minst of in het geheel niet openbaren, daar waar geen hooi is gevoederd, in 1865 gewonnen en waar alleen groen voeder en stroo wordt gegeven, of oud en overjarig hooi.

Het zoude dus zeer aan te bevelen zijn, dat de commissiën, aangesteld door het Rijk, tot onderzoek der ziekte, zich lieten informeren door de Burgemeesters, der plaatsen waar de ziekte heerscht of bestaan heeft, naar de wijze van voeding, den tijd waarop de ziekte zich het eerst voordeed en het aantal der gestorven of afgemaakte dieren, om daaruit later eene statistiek te kunnen opmaken, met betrekking tot geheele, gedeeltelijke of geene voeding van hooi van 1865.

De meeste insecten zal men aantreffen, op stukken land, waar schapen op geweid worden, omdat de mest daarvan die aanlokt; op land, dat in het voorjaar met ruige mest is gestrooid, daar het door sommige boeren wel eens verzuimd wordt, de stukken dier mest, fijn te maken, geven zij aanleiding tot broeinesten voor de insecten; op eene luwe plaats gelegen land, of dat door bosch of singels voor den wind beschut is, en op land dat meer dan één jaar achtereen wordt gehooïd.

De minste insecten zullen stukken land bevatten, die in het voorjaar gegraasd en later tot hooiland dienen; op land dat voortdurend tot begrazing dient;

dewijl de insecten hoofdzakelijk hun verblijf vestigen op stilliggend land.

Het is daarom zeer natuurlijk te verklaren, dat niet al de veestallen worden aangetast, of in dezelfde graad, dewijl er zich in het gras of hooi, niet overal dezelfde hoeveelheid insecten zullen bevinden en het wel zeer mogelijk is, dat bij sommige boeren daarvan geen spoor zal te vinden zijn.

De boeren, die tot dus ver hun vee nog geen hooi, in 1865 gewonnen, hebben gegeven, zouden wij sterk aanraden dit niet te gebruiken.

De boeren, die reeds van het begin der stalling, hun vee het hooi van 1865 gaven en waar de ziekte zich nog niet voordeed, zullen daarmede kunnen voortgaan, omdat de ziekte, na de toediening van besmet hooi, zich reeds had moeten openbaren; doch indien er gelegenheid bestaat, dit hooi te kunnen vermijden, zal de beste nog zijn.

De boeren wier vee, door de ziekte is aangetast of gestorven, worden dringend aangeraden het in 1865 gewonnen hooi, in een volgend jaar, voor het vee niet te gebruiken.

Men moet dit hooi, ook de paarden of schapen niet geven, omdat er reeds voorbeelden van de ziekte, bij die dieren zich hebben voorgedaan.

Tevens wordt aanbevolen om de mestbossen, de slootkanten en al waar zich oud gras op het land mogt bevinden, goed op te ruimen.

De aandacht, sedert het ontstaan der runderpest, werd en is voornamelijk gevestigd op besmetting, op voorbehoedmiddelen, op geneesmiddelen en om de ziekte te beperken binnen hare grenzen; doch ieder

die gezond redeneert, bemerkt, dat al wat tot dusver dienaangaande is gedaan, niets heeft gebaat; dat noch raad, noch bedreiging, noch geld eenigen invloed heeft kunnen uitoefenen, op de als een lichtstraal verspreidende ziekte.

Het is ook waar, dat over het algemeen, de boeren zonder regtstreeks bekend te zijn, met de wezenlijke bedoeling, eener voor hen ten nutte voorgeschreven taak, zij alles veroordeelen en bespotten, wat niet dadelijk in den kring hunner bevatting valt en overeenkomt, met vaders of grootvaders, vroegere gebruiken en meeningen.

Bedenk, dat de veeziekte, niet alleen eene nationale ramp is van het oogenblik; zij is ook, indien zij zich uitbreidt, in volgende jaren en geslachten, de onvermijdelijke ondergang, van zoo vele duizende handeldrijvende of neringdoende personen; zij neemt de bloei en welvaart weg; zij ondermijnt de grondzulen van ons volksbestaan; zij spreidt een rouwkleed over ons gelukkig Nederland.

Daarom, Nederlandsche boeren, zuivert u van den blaam der achteloosheid, weerspannigheid en moedwil; betracht, zoo veel in u vermogen is, de verordeningen van de Hooge Regering; komt de plaatselijke reglementen naauwkeurig na; eerbiedig de raadgevingen der veeartsen en onderwerpt u aan alles, wat tot uw welzijn en de opheffing der verschrikkelijke veeziekte wordt aangewend.

Indien er door u iets wordt opgemerkt, dat aanleiding zoude kunnen geven, tot verdere nasporing, of dat eenig licht over de herstelling of voorkoming der ziekte kan verspreiden, deel het terstond mede

aan uwen Burgemeester of eenig ander belangstellend persoon.

Wanneer gij dit geschrift zult gelezen hebben, schort dan u oordeel op, tot dat tijd en personen het bewijs zullen leveren, dat men in oordeelvelling van zaken, die men niet doorgrond, te voorbarig kan zijn.

R.

G. Z.

